

főként: gondos, szakszerű elemzésük nem tekinthető folyamatosnak. Inkább irigylendő kivétel az, akinek kijut a valóságos, írásba foglalt figyelem.

Buda Attila munkája nem hiábavaló. A vizsgált egy év próbafűrásnak bizonyul. Hasznos kézikönyvként, sokféleképpen ad bepillantást irodalmunk belső folyamataiba. A jelzett „dzsungelben” ösvény ez csupán, de további hátra- és előre mutató utak tapasztalását ösztönzi, segíti.

SZÉLES KLÁRA

(Szépirodalmi Figyelő, Budapest, 2005,
334 oldal, 2200 Ft)

LUCIEN FEBVRE –
HENRI-JEAN MARTIN:

A könyv születése

„Az emberi szenvedély a tenger, melynek áradása végtelen, s a könyvek centiméter magas gátak csak e tenger dagályával szemben. Minden ezredév egy centiméter. S minden könyv ad valamit a gáthoz, mely felépül egyszer a szenvedély, az önzés, a butaság, az erőszak, a tájékozatlanság és a bűntudat óceánjának partjain. Építsük ezt a gátat: talán ennyi az emberi élet értelme” – írta a könyvekről 1944-ben Márai Sándor.

1450 körül Európa számos pontján a korábbiaktól merőben el-

térő „kódexek” jelentek meg. Külsőre nem tértek el a kéziratos könyvektől, a lapokat megvizsgálva azonban hamar rá lehetett jönni, hogy nem scriptorok másolták a szövegeket, hanem szétszedhető betűk és nyomóprés segítségével nyomtatták őket. A forradalmi találmány, melyet csakhamar Európa több pontján kezdtek alkalmazni, Magyarországra is eljutott. Az egész világon sorrendben hatodikként létesült nyomda Budán, ahol 1473-ban Hess András elkészítette az első hazai nyomtatványt, a *Chronica Hungarorumot*.

Az Osiris Kiadó évek óta olyan könyv- és könyvtártörténeti munkákat jelentet meg Kézikönyvek sorozatában, amelyek nélkülözhetetlenek a témával foglalkozók számára. A téli könyvvásárra jelent meg Lucien Febvre és Henri-Jean Martin *A könyv születése* című munkája, amely a tavasszal kiadott *A könyv története* ihletőjének is nevezhető. Az utóbbi szerzője, Frederic Barbier ugyanis annak a francia kutatógenerációnak a leghíresebb képviselője, amely Febvre és Martin munkásságát tekintette példának, folytatva megkezdett kutatásaikat.

Jelen kötet először 1958-ban látott napvilágot, és szinte azonnal az európai könyvtörténeti kutatások megkerülhetetlen alpművévé vált, számtalan nyelvre lefordították. Annak ellenére, hogy lassan fél évszázad telt el első megjelenése óta, ma

sem számít elavultnak. Ha az olvasó fellapozza, egy dolgot azonnal észrevesz: a kor, melyben megjelent, rányomta bélyegét abban a tekintetben, hogy a szerzők Közép- és Kelet-Európa, illetve a balti és a skandináv államok könyvkiadásának, kereskedésének történetét csak érintőlegesen mutatják be. A szovjet érdekszféra országairól persze nem is rendelkeztek, rendelkezhetek részletes adatokkal. A fókuszban természetesen Franciaország áll, de az itáliai könyvkiadásról is részletesen olvashatunk. A magyar kiadás készítői elhelyeztek a könyvben egy, a közelmúltban megjelent francia történeti munkából származó térképet is. Az elmúlt évtizedek kutatásainak köszönhetően ismert az, amit e könyv szerzői még nem tudhattak: a könyvkiadás tekintetében Velence nem rendelkezett Párizssal szemben akkora előnnyel, mint gondolták.

A kiadványt olvasva világossá válhat, hogy a szerzők a könyvek előállításának legapróbb részleteit is tisztázni akarták. Jó példa erre a papír árának kérdése. A könyvkiadásra egészen a 17. századig jellemző volt, hogy a papír ára az összköltséghez viszonyítva igen magas maradt: még

a francia *Enciklopédia* esetében is majdnem háromszor annyiba került, mint maga a nyomtatás. Ebből következik, hogy egy nyomda megnyitásához nem volt szükség nagyobb tőkére, ahhoz viszont, hogy valaki dolgozni is tudjon, már jelentős pénzüsszeg kellett. A könyvkereskedések akkoriban igen szűk vevőkörrel rendelkeztek, a kiadott könyv lassan fogyott, tehát a befektetett tőkét nehéz volt gyorsan visszaszerezni.

A statisztikai adatokat egyébként érdemes inkább újabb könyvekből kikeresni, hiszen az elmúlt fél száz évben, éppen e szerzőpáros munkássága nyomán, sok szakember látott neki a nemzeti bibliográfiák kutatásának; ennek köszönhetően a történettudomány rengeteg új információval lett gazdagabb. Bár sok adat nem tekinthető naprakésznek, mégis rendkívül élvezetes olvasmányt vehet kezébe az olvasó. A számtalan gyönyörű illusztráció között ráadásul több magyar könyvlapot is találhatunk, ami a magyar kiadás külön érdeme.

TULOK PÉTER

(Fordította Csernus Anikó és Szász Géza,
Osiris Kiadó, Budapest, 2005, 380 oldal,
4200 Ft)

